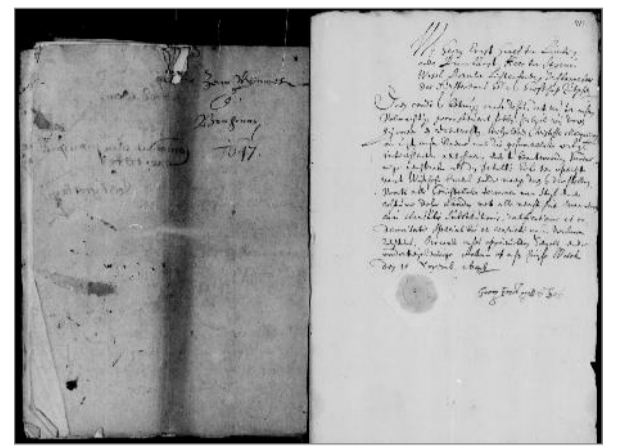
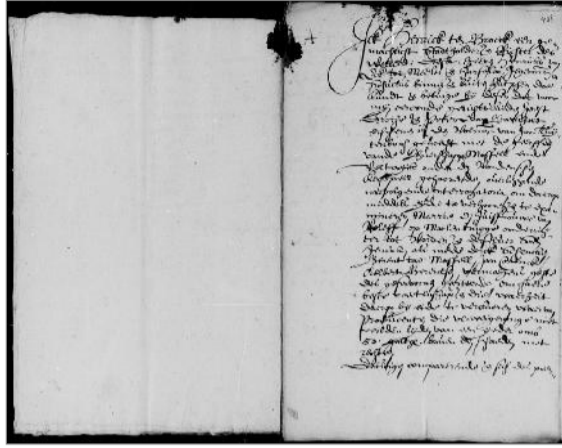

1647: DE ZAAK VAN J. TUITENBORCH CONTRA BERENT OP WENNEKINCKVOORT ¹

¹ Regionaal Archief Zutphen. Archiefnr. 0338, Inventarisnr. 136. Oud-Rechterlijk Archief van het Scholtambt Zutphen (1462-1811)

Recht van Turfsteken op de gemeente gronden

Op verzoek van Jan Tuijtenborch, pachter van het erve en goed de Bult (eigendom van de Wildenborch) daagde de Hooggeboren heer Georg Ernst Graaf van Limborch en Bronckhorst, heer tot Stijrum, Wisch, Borculo, Lichtenvoorde en de Wildenborch de boeren Jan Wennekinck, Jacob Voer, Engelbert op die Schutterie, Jacob Jeger en Geert int Medler voor het gerecht, omdat deze zijns insziens illegaal turf gestoken hadden in het Clumpener veen.

Dit veen was onderdeel van de marke van Vorden, de gemeenschappelijke woeste gronden van de buurtschappen Mossel en Veldwijk, waar de boeren hun turf vandaan haalden.

De heer van de Wildenborch meende echter dat dit recht van oudsher toekwam aan de Wildenborch. De gedaagde boeren brachten hier tegen in dat zij tot dan toe altijd turf gestoken hadden in dit veen zonder dat de drost van de Wildenborch hen hierin ooit iets in de weg had gelegd.

Na alle getuigenverhoren oordeelden de onpartijdige rechtsgeleerden dat de dager (Wildenborch) zijn protest niet voldoende bewezen had en stelden de verweerdens (boeren) in het gelijk.

Aanklager:	de heer van de Wildenborch, namens zijn pachter	Jan op de Bult, nabij de Wientjesvoort
Aangeklaagden:	Berent opten Voort c.s.:	Halve Wientjesvoort, ca. Ruurloseweg 50
Wegens:	illegaal turf steken	nabij Kamphuizen
Getuigen:	Jan Wennekinck: op Groot Wennekinck	de Wenneker, Ruurloseweg 48
	Jacob Voer: op de (Wennekincks)voort	Halve Wientjesvoort, Ruurloseweg 50
	Engelbert op die Schutterie	de Schutterij, Mosselseweg 6
	Jacob Jeger	de Jaeger, Mosselseweg 14
	Geert int Medler	Klein Laar, Mosselseweg 20

1^e getuigenverhoor, 28-02-1646

Wij Burgemem: schepenes Raedt der Stadt Lochem, doen kunt en certificierens voor die gericchte waerheijt, dat voor ons gekomen en erschienen is Hieromimus Schrader in qualite: als Volm: van den Hoogbooren heer Georg Ernst Grave van Limborch en Bronckhorst etc. heeft om kuntschap der waerheijt doen arresteeren Jan Wennekinck, Jacob Voer, Engelbert op die Schutterie, Jacob Jeger, Geert int Medler om op naevolgende artm: haer rechte wetenschap te verclaeren, en dieselven mit eede te bevestigen als recht is.

1. Getuigen olderdom

Jan Wennekinck over die 50 jaeren olt, Jacob Voor omtrent 46 jaeren, Engelbert op die Schutterie an die 40 jaeren, Jacob Jeger omtrent 75 jaeren, Gerrit int Medler omtrent 64 jaeren.

2. Off niet getuijgen 't samen respectivelyck woonachtig sijn int Kerspel van Vorden, buijrschappen Mussel en Delden, in so lange sij te samen alwaer verkeert of gewoont hebben.

Jan Wennekinck ad 2^e tuijgde omtrent 20 jaeren int kerspel van Vorden gewoont te hebben en daer nae van den tijt vor Greaff Hendrick in den winter op die Weemen quam in Delden tot op desen huijdigen tijt.

Jacob Voer attestere in die buijrschap Mussel onder Vorden gehorende van kindes beenen aff gewoont te hebben.

Engelbert op die Schutterie attestere de tijt van omtrent 25 jaeren int kerspel Mossel gewoont te hebben.

Jacob Jeger ad 2^e articul in die buijrschap Mossel te wonen ain sulx den tijt van 25 jaeren.

Geert int Medler 2^e verclaere in die buirschap Mossel woonachtig te sijn, en aldaer gewoont te hebben den tijt van omtrent 30 jaeren.

3. Off niet Getuijgen samen goede kennisse hebben van het Clumpener Veen tussen sijn Gen: goederen Clumpener of Camphuysen of voorgemelte sijn Gen: Conijnvrage naest het Gijsenkampe veen gelegen.

Wennekinck verclaert wel weete waer het Veene lach is, dat hij daer voor die koene dickwijls gehoedet hadde.

Jacob Voer attestere op den art. 4 voorss Veene seer wel te kennen.

Engelbert op die Schutterie verclaert op den 3 art. het Clumpener Veene te kennen.

Jacob Jeger kent het Veene seer well.

Geert int Medler art. 3 getuijgde van 't veen niet tho weeten, noch ook 't selve te kennen, wete het genoemd wordt dan alleene nae dat hij verleden jaer sijn knecht en: sijn soon doen nae heeft turff laten graeven en daemaels eerst heeft hoorn noemen, maer heeft de gegraefde turff niet willen doen haelen, also hij vertroude dat het sijn Gen: te nae was.

4. Off niet getuijgen 't samen kundich en will kennise sijn, dat die tijtlijke heren en besitteren van 't huijs te Wildenborch en bouwlieden daer onder gehorende het voorn: Clumpener ofte Coemphuizer veen, recht voor Camphuiseren gelegen, ten allen tijden en solange getuijgen heugt, sonder eenige bespironge met nijsheijtinge van alle ingesetene des kerspels Vorden tot oens schoensten met torff steken off formen gepossidiert en gebruijckt hebben, en 't selve ock in dyr voegen alsnoch possidiert en gebruicken.

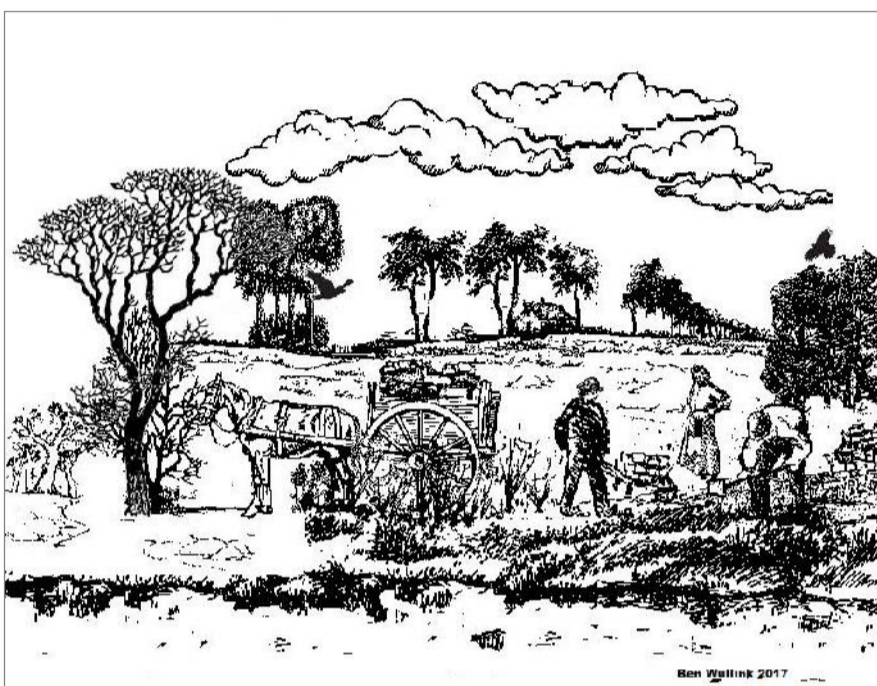
Getuige Wennekinck attestiere ad. 4 art. dat in sijner heugnisse uijt het voorss Veene geen torff gehoult is, also in sijne tijde in het velt turff genoeg te krijgen was.

Jacob Voer getuigt niet dat in het voorn: veen imant anders gesteken hebben als sijn Gen: bouwlieden in Buirschap Mossel wonende, neffens die anderen van die buirschap mussel.

Engelbert op die Schutterie getuigde op den 4^e art. niets te weten dat in het Camphuiser ofte Clumpener Veen noch sijn Gen: ofte derselver bouwluijden ock die van Vorden gesteken hebben also in die markte turff genoeg te krijgen was, als allenich voor een korten tijt.

Jacob Jeger ad 4. segt niet te weten dat daerinne van die van Vorden gesteken sij, uijtgesondert dat voor korte jaeren die van Vorden daer uijt turff gehoult hebben.

Geert int Medler ad 4^e. segt niet daer van te weeten also hij int Velt niet verkeert heeft.

5. Off niet getuige Jan Wennekinck voor desen ten tijde als hij in die Lake (Leuke) gewoont eenmael aldaer turff gesteecken, en off met die Zall. Drost Ruijtenborch vormaels wonende op het huijs die Wildenborch sonder eenige bespironge gevoert hebbe. Wennekinck verclaert op den 5^e. art. dat hij een jonge sijnde geen meer te wete van het kleijne huijsse ofte Camphuisen gaende turff gesteken hebben en dat sijn ouders daer van verbott gedaen sijnde die vurs turffs niet heeft willen holden, niet wete getuige vorders niet off die selve op die Wildenburch gehaelt, maer is wel bewust dat sijn ouders op gedane verbott dieselver niet heeft laten haelen ofte gekregen.

Jacob Voer attestiere den 5^e art. waer maer dat die selve turff gesteken was tussen het saijlant in het Clumper veen.

Engelbert op die Schutterie verclaerde ad 5^e segt wal te weeten, dat Jan Wennekinck in het Clumperveen turff gesteken hebbe, en dat hem desen ** verbott is gedaen, om den gegraeffden turff niet te haelen, maer weet niet off die Drost Ruijtenborch den selven heeft doen haele.

Jacob Jeger verclaert den inholt des 5.art waer.

Geert int. Medeler weet van dit 5^e art. niet te tuijgen.

6. Ende off ock wel imant voor ofte naer den tijt meer turff aldaer gesteecken ofte gegraeven hebbe?

Getuige Wennekinck attestiere op den 6. dat so lange hij int kerspell van Vorden gewoont hebbe niet gehoort dat nijt het voorn. Veene turff gehaelt is, maer wat gesecht is ten tijde als hij in die buirschap Delden gewoont en weet getuige niet, also die Deldensen in die Maerckten niet mogen koemen.

Jacob Voer getuigd ad 6^e dat aldaer geen turff voor ofte naer dijn tijt gesteken is, als van die van Mussel, allenich omtrent drie jaer geleden, dat Enzerinck onder Vorden gehorend aldaer turff gesteken hebbe, alhoewijl er vans turff genoeg te krijgen was.

Engelbert op die Schutterie attestiere noyt gehoort te hebben in voorss Veene gesteken hebben als alleene voor een korten tijt.

Jacob Jeger ad 6^e segt dat int voorss. Veene niet gegaen is dat hij getuige weet.

Geert int Medler 6^e ignorat.

7. Ende sonderlinge off niemant uijt het Dorp Vorden buirschap Veltwijck ofte uijt den Loeckense Hoeck oyt meer aldaer eenige turff gesteecken hebben, uijt gesondert, alleen dat nou in den verleden jaer 1645 in Julio eenige sulx hebben onderstaen te doen.

Wennekinck segt te selve niet gehoort te hebben als alleen dit verleden jaer.

Jacob Voer getuigde ad 7^e daarvan niet gehoort te hebbe, als alleen Enzerinck en een arm wicht in die Lueke aen Lentinck wonende.

Engelbert op die Schutterie ad 7^e segt dat die van die buirschap Veltwijck ofte uijt den Loeckensche hoek int Clumperveen noyt turff gesteecken ofte geformet hebben, als alleen voor een korten tijt die hij getuige niet eygentlijck kon specificeren.

Jacob Jager segt sulx niet geschiet te sijn, dan alleen op verhalven tijt in den 7^e art. geexpresiert.

Geert int Medler heeft daer van niet gehoort, allerwijl hij daer niet verkeert heeft, als alleenich dit jaer

8. Off niet in Junio des verleden jaers 1645 Geert int Medler, Rodolff Mollenbruge, Schomaecker op die Geer, Meijsters Allerteronts, Albert Buckslach, Arnt Abbinck koster tot Vorden, Reijnt Abbinck, Bramell, N. Enzerinck, Peter die Snyder int voorss Clumpener Veene tegens Camphuiser camp vglte sijn Gen: toebehorene torff gesteken gaen daer noch gehaelt hebben.

Wennekinck segt daer van niet te weeten maer hebbe hoorn seggen en sulx meer als eens.

Jacob Voer octarum affirmat, alleene dat Enzerinck voor drie jaere uijt het gesejde Veene torff gesteken hebbe.

Engelbert op die Schutterie segt wel te weten, dat in het Camphuiser Veene veel turff gegraeven is, maer niet wie het gedaen heeft, als alleen Roloff Mollenbrugge die daer uijt torff gegraeven en 't huijs gevoert heeft.

Jacob Jeger verclaert den achste artic. waer.

Geert int Medler weet well dat Mollenbrugge in het voorss, Veene gegraeven heeft neffens Buckslach maer wijders niet.

Ende hebbe getuigen hyrmeede haere depositien geeijndigt die selve met eede bevestiget als regt was. Want men dan getuijgenisse der waerheijt met tho deijle schuldige, so hebbe wij Burgemen: Schepen en Raedt voorss onse stadt sie met segel onder op 't spatium deses doen drucken dy 28 Februarij 1646.

2° getuigenverhoor, Juni 1646

Ick Henrick ten Broeck een gemachtigde Stadtholder en Richter des Weled: heeren Hendrick van Eck tot Medler en Harsseloo, jegermeester Schultis binnen en buiten Zutphen doen kunde en betuigen bij desen dat voor mij, oirconde gerichtsluiden Joest Grothe en Peter van Balthoes erschen is de volmachtigde van Jan Tuijtenborch ge**ocht met de geerfde vande buirschap Mossel ende Veltwijck onder de Vorden sijne kerspell gehoorende, vourliggende naevolgende interrogatoria om daerop middels eijde to verhooren te examineren Marria de huisvrouw van Roleff op Moelenbrugge onderrichter van Vorden en desselve soen Henrick, als mede Derck Schencken, Berent toe Mossel, Jan Coninck, Aelbert Berentsen, vermaegens richte des geswoorne getuigen om haere beste wetenschap en dien waerheijt daerop bij eede te verclaeren waervan producenten, die verweigeringe niet wilden lijden van een ijder oms 50 goltgulden boven de schade met rechte.

Getuige comparende en sich den poenpenninge ontschuldigende hebben nae scherpe prevaluatie van den swaere straffe des mejneijts de solemnelen eedt in forma nae landrechten gepresteert. Ende naedien, nae relatie des geswoornen die copie deser vragstukken is geinsinueert aen Berent op den Voort cum suis als tegenparij in desen, om te dache van productie ter coemen, drie getuigen te zien en hoorn sweeren, in contra judius sij wilden, daertegens vurteleesen ende dan van deselve genen Contrarij vragstukken sijn ingekome, soo is met het examen die getuigen nae landtrechte voortgevaeren. Ende hebben getuijgen opde naevolgende vragarticulen ge-exporeert, als op eene ijders deselve hierna beschreven.

1. Getuijgen olderdom aff te vraegen.

Marria op Molenbrugge omtrent 60 jaer, de zoon van Roleff genaamd Henrick Roleffs 30 jaar, Derck Schencken 19 jaar, Berent toe Mossel 70, Jan Coninck 35 en Aelbert Gerrits 70 jaeren, allen ongeveer haeren oldes

2. Off sij 't saementlick niet sijn woonachtig in de kerspell van Vorden, buerschappen Mossel en Veltwijck en well kennen het Veen in deselve buirschappen aen het Velt gelegen en met enen einde aen de stede Camphuijs genoemt, schietende, met verclaeringe hoe lange sij in voorn: buerschappen hebben gewoont.

Marria ten Molenbrugge segt dat sij inde kerspel Vorden buerschap Mossel verleden Petri thien jaeren gewoont heeft en 't gearticuleerde Veen well te kennen, Henrick Roleffs idem, Berent toe Mossel segt dat hij omtrent 40 jaeren inde buerschap Mossel gewoont heeft, en het Veene well te kennen, Jan Coninck seijt dat hij in de kerspell Vorden buerschap Mossel sijn gebooren en de geheele tijt sijnes levens daerinnen gewoont, mede 't gearticuleerde Veene well te kennen, Aelbert Berents segt inde kerspell Vorden buerschap Mossel ouver vertich jaeren gewoont te hebben en 't gearticuleerde Veene mede well te kennen.

3. Marria d'huisvrouw van den onderrichter voornt en Derck Schencken apart te vraegen off sij hier voorde roggenbouw des verleden jaers 1645 sijnde op het voors veen well gesien hebben dat Herman Bloeminck en die soen van Reint in den Dijck eenige voeder torffe, soo door andere Mosselschen off Veltwijckse huisluiden ofte ingesetenen gesteecken ofte gemuddert waeren, hebben vuij selfelus van op waegens gelaeden en wechgefaeren.

Marria tuijget dat Herman Bloeminck en die soen van Reint inden Dijck, ook Reint genoemt in haer getuijgenis **esich, ijdere ene voeder torffs van de torff bij haer getuijgenis huisgesinde int voorn. Veene gemuddert en gesteecken, opgelaeden en ontvuijrt hebben!

Derck 't Schencken idem.

4. Henrick Roleffs en Derck Schencken voorgenoemt ock apart te vraegen off sij niet kort hierna op seeckeren anderen dach, koemende van haer huijs aff, en bij gevall gesien hebben dat de voorgemelte Herman Bloeminck en Reijnt inden Dijck sijn soen, elck een voeder torff, oock van het vuergenoemde Veen affgehaelt en wech nae die Wildenborch hen op brachten en vervuijrders die bij andere huisluiden offte inwoonders van het Veltwijck off Mossel gemuddert en gesteecken waeren.

Henrick Roleffs tuijgt gesien te hebben dat de gearticuleerde personen ijder een voeder torff bij hen deponente gemuddert en gesteecke want waere gehaelt en op de Wildenborch gebracht hadden, in aensien van hem getuige en mede getuige Derck Schencken.

Derck Schencken tuijgt idem.

5. Noch deselve beide getuijgen aff te vraegen, off sij niet noch naederhandt op eene anderen dach gesien hebben en well weten dat het dienstvolck, te sonderlinge den scheper, en die maecht van Berent opten Voort met desselfs Berents vrouw en perde een voeder torffs, en Jan Moelendijck oock een voeder van des Vordensche Smits bearbeijdetet torff, uijt het voorverhaelde Veen hebben wechgehaelt.

Henrick Rolffs tuijgt dat op denselvus dach nae de middach Berent opde Voort een voeder torff van bij hen deponentes gemudderde en gesteeckende torff, en Jan Moelendijck in Vorden van de torff bij den Smit toe Vorden bearbeidet opgelaeden en wech gevuijrt hebbe op de Wildenborch.

Derck Schencken tuijgt idem.

6. Getuijge Berent toe Mossel, Jan Coninck, Aelbert Berents aff te vraegen, off hun luiden niet is kundich en weetich dat d'huisluiden en inwoonders van Veltwijck en Mossel lange jaeren herwaerts vredelick en onbespiert int voorn Veen torff gesteecken en gemuddert hebben, van deselve drooch off noch halff nat sijnde, met haere waegens / oder karren gefuijrt.

Berent tho Mossel segt dat die inwoonders vande voorn. buerschappen drie offte vier jaeren herwaerts onbespiert in gearticuleerde Veen schadden gesteecken en torff gemuddert hebben, dat hij getuijge oock een jaer 't selve mede gedaen hebbe, sijnde nu twee jaere geleden.

Jan Coninck tuijget dat enige ingestenen van Buerschap Mossel enige jaeren herwaers int voorn. Veene schadden gesteecken en torff gemuddert oock wechgevuirt hebben.

Marrja de huisvrouw van Roleff op Molenbrugge tuijgt dat sij met haer dienstbooden enige verscheiden jaeren van te voorn: aldaer torff gemuddert hebben onbespiert.

Henrick Roleffs idem.

7. Off en overhants getuijgen sijn bewust dat enige tijt sich imant heeft verstout en huislieden vande voorn: twee buerschappen eenige behindernisse ofte molistatieren te doen als sij lieden den bearbeidende en gesteeckene torff van het Leuckhe Veen wilden afhaelen, gelijckersiets als nu derselve jaer voor de roggebouw is geschiet en gebeurt.

Berent toe Mossel tuijget dat noijt iemand daerinnen enige hindernisse sij geschiet, als alleen in de verledens jaere.

Jan Conick idem.

Aelbert Berents tuijgt op den 6^e en 7^e dat noijt eenige molestatie ofte bespionage int staeken van torff ende deselve wechtevuiren aldaer sij geschiet, sijns weetens, als alleen int verleden jaer dan dat het mudderen van torff noch voor korte jaere sij aengevangen doch dat een ijder die plaetse, daer het huis eertijts gestaen heeft gemijdt, en nijmant daer te nahe sij gekoemen.

Marrja tuijgt dat noijt emant daerinne enige bespionage sij gedaen, als alleen sulx verleden jaere.

Henrick Roleffs idem.

Verner oock verclaeringe te doen, wat de getuigen gesamtlick van dese saecke meer den mochte bekend sijn.

Henrick Roleff tuijget van Jacob op Nijenhuis, mede in de buerschap Mossel woonende, well te hebben hoorn seggen dat deselve van Jaeger op altoos int selve Veen torff gesteecken en is onbespert wechgevuert hebbe.

Dit is getuijgen op de vourgelechte vrachens aldus wettich ende kundich, ende hebben daerbij 't gepersisteert en bestendiget als recht is. Want nu dan schuldich is den waerheijt toe vuir getuigenisse te sien, des versocht sijnde, als hebbe ick Stadholder en Richter bovengenoemd dese met eigner handt onderteikent en met segel ende opt spatium gedrukt, Actum Zutphen den 29^e Junij 1646.

Wij George Ernst Grave ter Limborch en Bronckhorst here ten Stijrum, Wisch, Borcoloe en Lichtenforde, Bannerheer en betuijge craft dieses, dat wij met onse goedes will geratificeert hebben, gelijk wij doen hijrmede die bij onse kentnisse hierom: Schrader in den landtgerichte tot Zutphen, ten versoecke van Jan Tuijtenborch ende consorten gestelde cautie pro judicatie op onse ruerend goet ten Bulte an de Wennekinckvoort gelegen, oirconde sonder ergelist end onderteickening. Actum op deses huise Wisch den 26 sept. 1646

Exh: 4 Marij 1647

Sulx dat de onpartijdigen rechtsgeleerden lichtelick ex prematur comen oordelen, dat Anlegger hare vermeijnte prothesthe niet behoerlick hebbe bewesen ende dat dese hare gedane ind recht corrigibel sij.

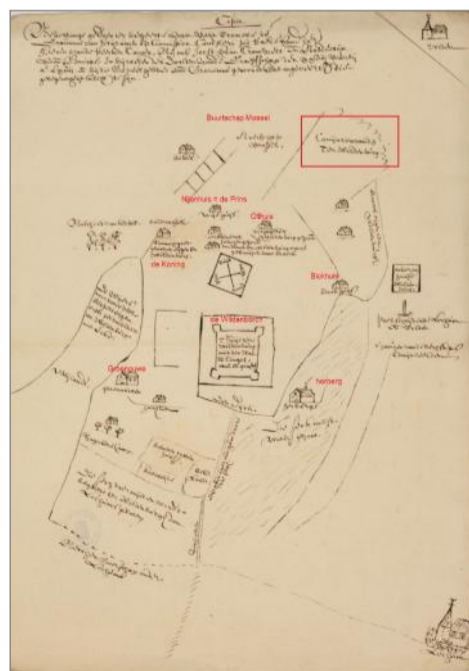
Daertegens dat an intervenient sijde ten vollen sijn gededuciert met alle ontrustelicke Getuijgen selfs in Mossel woonende, end als mede Interessenten ten haer eijgen nadeel vice veritas coacti deponerende dat het strijdige Veen privative van verweerders f: principale bouwluijden altoos sij worden beseten.

End dat anlegger opgeraepte nietige condtschappen en bijgebrachte redenen geen vim probandi hebben deselve alsnoch end 't gene mochte sijn verbijgegaen per generale contradictionen rejecterende.

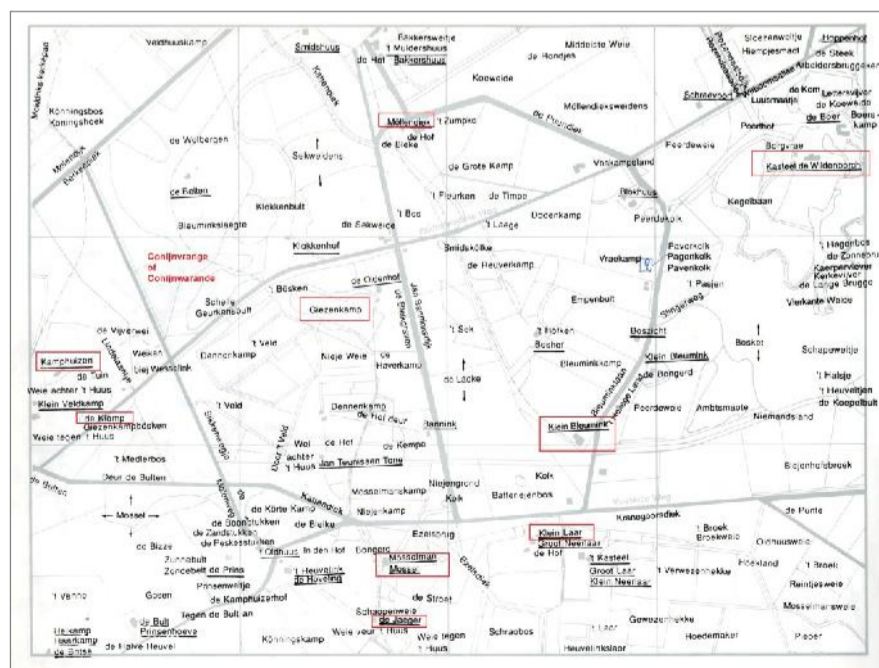
Soo persistere intercedent q.q bij sijner, bij antwoord genomen conclusie tot cost en schadelose absolutie.

*****officium Jud. implementeren

Vrange of Warande	= jachtgebiedvan een (kasteel)heer, of -wrange 'holencomplex van konijnen
Clumpener veen	= kluitierig veen?
Attestere	= getuigt
Possidiert	= bezit
Interrogatoria	= verhoren, ondervragingen
Sonderlinge	= speciaal of bijzonder
Rejecterende	= niet ontvankelijk
Absolutie	= ontslag van rechtsvervolging

Wildenborch 1564

Veldnamenkamp